

Analiza znanja profesionalnih vozača i dispečera u oblasti međunarodne dokumentacije za saobraćaj i transport

Anđela Dinić^a, Kristina Stojiljković^a, Aleksandra Perišić^a, Tijana Ivanišević^{a*}

^a Akademija strukovnih studija Šumadija, Odsek u Kragujevcu, Kragujevac, Srbija

PODACI O RADU

DOI: 10.31075/PIS.72.01.08
Stručni rad
Primljen: 02.02.2026.
Prihvaćen: 03.03.2026.
Koresponding autor:
tijana.ivanisevic@mail.com

ORCID ID

Anđela Dinić: N.A.
Kristina Stojiljković: N.A.
Aleksandra Perišić: N.A.
Tijana Ivanišević: 0009-0007-3211-7501

Ključne reči:

Znanje
Profesionalni vozači
Dispečeri
Transport
Dokumentacija

REZIME

Ova rad se bavi analizom stepena znanja profesionalnih vozača i dispečera o međunarodnoj transportnoj dokumentaciji u Srbiji. Brojne međunarodne organizacije, kao što su ICC, IATA, UIC, IRU, WCO i WTO, razvijaju standarde, procedure i obrasce koji omogućavaju zakonit i pravilan prevoz robe preko granica. Poznavanje ovih dokumenata ključno je za izbegavanje problema tokom carinskih kontrola i prevoza specifičnih ili opasnih pošiljki. Istraživanje je sprovedeno putem online ankete, a prikupljeni podaci analizirani su u Excelu i softveru SPSS. Rezultati pokazuju stepen spremnosti profesionalaca da postupaju u skladu sa međunarodnim propisima, naglašavajući značaj pravilne dokumentacije i poznavanja pravila za bezbedan i zakonit međunarodni transport.

1. Uvod

Brojne nevladine organizacije i međunarodna tela u Evropi, kao što su Međunarodna trgovinska komora (ICC), Međunarodno udruženje avio-prevoznika (IATA), Međunarodna železnička unija (UIC), Međunarodna unija za drumski saobraćaj (IRU), Svetska carinska organizacija (WCO), Svetska trgovinska organizacija (WTO) i druge, poseduju i koriste različitu dokumentaciju važnu za međunarodni transport (Davidović, 2013). Ove organizacije ne samo da razvijaju standarde i procedure za međunarodni transport, već i obezbeđuju obrasce i dokumente koji se koriste širom sveta, olakšavajući pravilan i zakonit prevoz robe preko granica.

Poznavanje i korišćenje ovih dokumenata pomaže vozačima i špediterima da izbegnu probleme sa carinom i drugim kontrolama tokom putovanja. Vozači treba uvek da nose svu potrebnu dokumentaciju kako bi izbegli probleme tokom putovanja, naročito pri carinskim kontrolama i inspekcijama. Takođe, važno je da se prethodno informišu o zakonima i pravilima zemalja kroz koje prolaze, kako bi postupali u skladu sa propisima (Davidović, 2013).

Posebno je važno poznavati pravila za prevoz određenih pošiljki i opasnih materija u međunarodnom saobraćaju, jer zakonski propisi u toj oblasti su veoma strogi i moraju se striktno poštovati. Za razliku od unutrašnjeg drumskog transporta, međunarodni prevoz zahteva specifičnu dokumentaciju (Davidović, 2013; Trifunović et al., 2018; Đurić et al., 2018). Cilj ovog rada bio je da se analizira znanje profesionalnih vozača i dispečera u oblasti međunarodne dokumentacije za saobraćaj i transport.

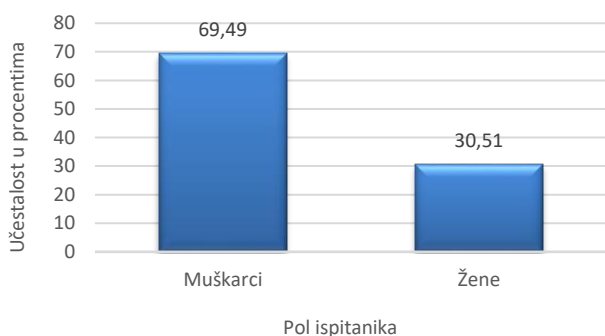
2. Metodologija istraživanja

U cilju sprovođenja ovog istraživanja, formirana je anketa, koja je imala za cilj da ispita stepen znanja profesionalnih vozača i dispečera u oblasti međunarodne dokumentacije za saobraćaj i transport. Ispitivanje je sprovedeno u Republici Srbiji. U istraživanju učestvovalo je 177 ispitanika. Upitnik je kreiran putem Google Forms platforme i prosleđen službenim mejl adresama firmi koje se bave međunarodnim saobraćajem i transportom. U tekstu mejla nalazile su se sve relevantne informacije o istraživanju, kao i link ka onlajn anketi.

Учесници су бирани насумично и уčešће у истраживању било је добровољно (Pešić et al., 2022; Žunjić et al., 2020; Trifunović et al., 2023). Анкета је обухватила 9 питања, затвореног типа, која су се односила на демографске карактеристике (пол, године старости, занимање, године рада) испитаника, поседовање воzaчке дозволе (године поседовања воzaчке дозволе) и питања која су се односила на анализу степена знања професионалних воzaча и диспећера у области међународне документације за саобраћај и транспорт. Подаци су прикупљени путем online анкете, а затим унети у програм Microsoft Excel за иницијалну обраду (Simović et al., 2021; Ivanišević et al., 2022). Након тога је извршена провера и валидација података (Simović et al., 2021). На крају је спроведена статистичка анализа помоћу софтвера IBM SPSS Statistics верзије 22 (Simović et al., 2021; Ivanišević et al., 2022; Ivanišević et al., 2023).

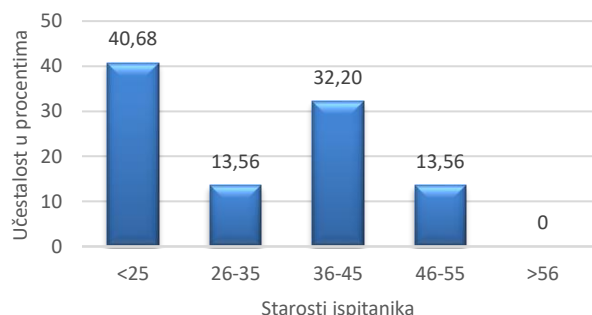
2. Резултати истраживања

У истраживању учествовало је 177 испитаника. Удео испитаника мушког пола у узорку износи 69,49%, док удео женског пола износи 30,51%.

Slika 1. Одговор на питања „Који сте пол?“

Скоро половину узорка, 40,68 испитаника, чинили су млади учесници у саобраћају старости испод 25 година, док је 32,20% испитаника старости од 36 до 45 година.

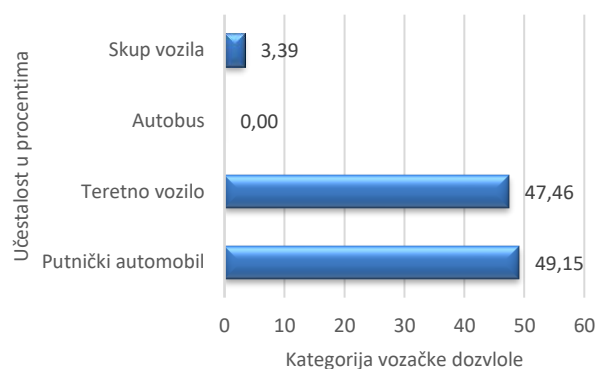
Slika 2. Одговор на питање „Старост испитаника?“

Од укупног броја испитаника, 59,32% испитаника има завршену средњу школу, 20,34% има основне струковне студије, док 18,64% испитаника има завршене основне академске студије.

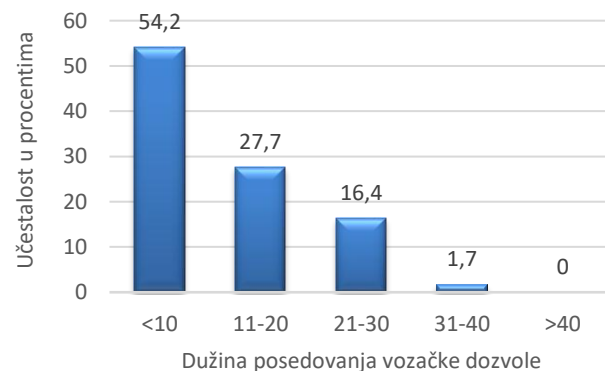
Slika 3. Одговор на питање „Који ниво образовања поседуете?“

Имајући у виду да су у анкети учествовали професионални воzaчи, као и диспећери не чуди податак да 49,15% испитаника поседује категорију воzaчке дозволе за путнички аутомобил, док 47,46% поседује за теретно возило, а 3,39% испитаника за skup vozila.

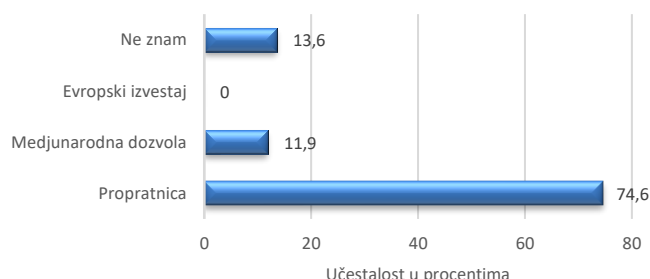
Slika 4. Одговор на питање „Коју категорију воzaчке дозволе поседуете?“

Више од половине испитаника, чак 54,2%, воzaчку дозволу поседује мање од 10 година, затим од 11 до 20 година и то 27,7%. Треба имати у виду да су у истраживању у највећем проценту учествовали млади воzaчи, па стога овај податак не чуди.

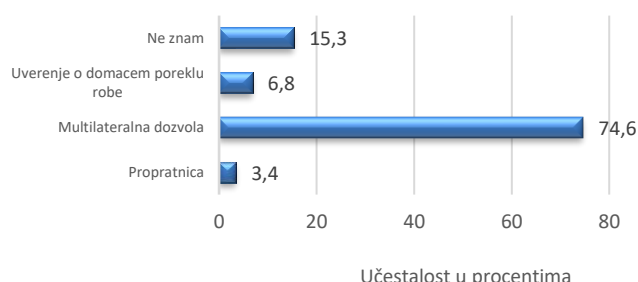
Slika 5. Одговор на питање „Колико година поседуете воzaчку дозволу?“

50,8% ispitanika u transportnoj firmi radi manje od 5 godina, dok 49,1% ispitanika radi od 5 do 20 godina. Na pitanje „Šta je CMR?“ najveći procenat ispitanika, čak 74,6% odgovorio je tačno i naveo da je CMR međunarodna propratnica za drumski prevoz robe između zemalja potpisnica.

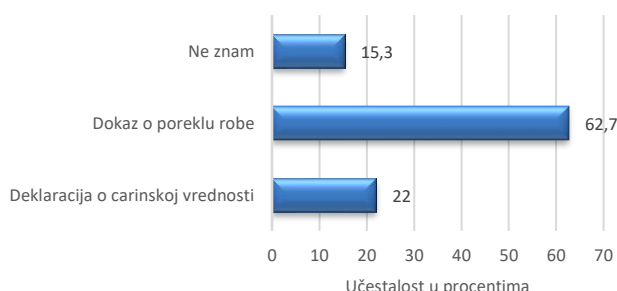
Slika 6. Odgovor na pitanje „Šta je CMR dozvola?“

Na pitanje „Šta je CEMT?“ najveći procenat ispitanika, čak 74,6% odgovorio je tačno i naveo da je CEMT multilateralna dozvola koja ovlašćuje prevoznika iz jedne države-članice da obavlja međunarodni drumski prevoz robe između dve (ili više) članica, uz poštovanje određenih tehničkih i sigurnosnih standarda.

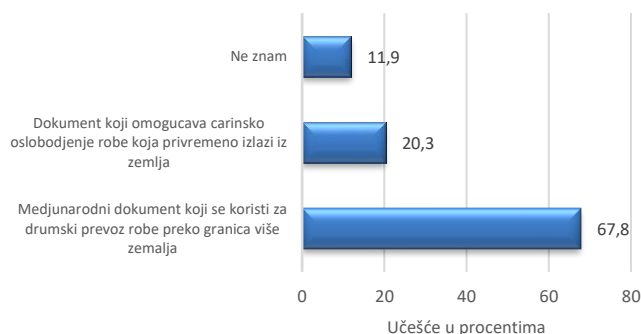
Slika 7. Odgovor na pitanje „Šta je CEMT dozvola?“

Na pitanje „Šta je EUR 1?“ najveći procenat ispitanika, čak 62,7% odgovorio je tačno i naveo da je EUR 1 je dokument koji ukazuje i dokazuje preferencijalno poreklo robe. Ova roba dobija povoljniji tretman u carinskom postupku i to tako što omogućava uvozniku da plati smanjenu ili nultu carinu, pod uslovom da postoji sporazum o slobodnoj trgovini između izvozne i uvozne zemlje.

Slika 8. Odgovor na pitanje „Šta je EUR 1 dokument?“

Na pitanje „Šta je TIR karnet?“ najveći procenat ispitanika, čak 67,8%, odgovorio je da se karnet koristi za kretanje robe, uglavnom drumskim putem, između dve ugovorne strane konvencije TIR ili između dve tačke u zemlji-učesnici sve dok kretanjem prolazi kroz treću zemlju. Ukratko, 67,8% ispitanika navelo je da je TIR karnet međunarodni dokument koji se koristi za drumski prevoz robe preko granica više zemalja.

Slika 9. Odgovor na pitanje „Šta je TIR karnet?“

3. Zaključak

Rezultati istraživanja pokazuju da su u uzorku učestvovali pretežno mladi profesionalni vozači i dispečeri, sa većinskim udelom muškaraca (69,49%) i značajnim brojem ispitanika starosti ispod 25 godina (40,68%). Većina ispitanika poseduje srednju stručnu spremu (59,32%), dok manji deo ima osnovne strukovne ili akademske studije. Većina učesnika poseduje vozačku dozvolu za putničko ili teretno vozilo, pri čemu više od polovine vozačku dozvolu poseduje manje od 10 godina. Ovi podaci ukazuju da je uzorak istraživanja reprezentativan za mlađu populaciju profesionalnih učesnika u međunarodnom transportu u Srbiji.

Analiza znanja ispitanika o međunarodnoj transportnoj dokumentaciji pokazuje zadovoljavajući nivo svesti i poznavanja ključnih dokumenata. Većina ispitanika tačno je odgovorila na pitanja o CMR-u (74,6%), CEMT-u (74,6%), TIR karnetu (67,8%) i EUR 1 (62,7%), što ukazuje da profesionalni vozači i dispečeri prepoznaju i razumeju značaj ovih dokumenata za zakonit i siguran transport robe preko granica. Ovi rezultati naglašavaju da pravilno poznavanje međunarodnih dokumenata predstavlja ključnu komponentu u obavljanju profesionalnih zadataka i smanjenju rizika od problema tokom carinskih i drugih kontrola.

Literatura

- [1] Davidović B. (2013) „Međunarodni transport i špedicija“
- [2] Pešić, D., Trifunović, A., Ivković, I., Čičević, S., & Žunjić, A. (2019). Evaluation of the effects of daytime running lights for passenger cars. *Transportation Research Part F: Traffic Psychology and Behaviour*, 66. <https://doi.org/10.1016/j.trf.2019.09.008>
- [3] Simović, S., Ivanišević, T., Trifunović, A., Čičević, S., Taranović, D. (2021). What affects the e-bicycle speed perception in the era of eco-sustainable mobility: a driving simulator study. *Sustainability*, 13(9): 5252, Switzerland. IF2020= 3.251. DOI: <https://doi.org/10.3390/su13095252>
- [4] Ivanišević, T., Ivković, I., Čičević, S., Trifunović, A., Pešić, D., Vukšić, V., Simović, S. (2022). The impact of daytime running (led) lights on motorcycles speed estimation: a driving simulator study. *Transportation Research Part F: Traffic Psychology and Behaviour*, pp. 47-57, United Kingdom. IF2022= 4.349 DOI: <https://doi.org/10.1016/j.trf.2022.08.002>
- [5] Trifunović, A., & Senić, A. (2025). Pyramid of Contribution Review: A Structured Model for Functional Literature Integration in Scientific Writing. *Educ. Sci. Manag*, 3, 40-56. <https://doi.org/10.56578/esm030104>
- [6] Trifunović, A., Čičević, S., Lazarević, D., Dragović, M., & Čučaković, A. (2018). Challenges and promises of mobile devices usage for spatial visualization skills assessment in technical drawing for engineering course. In *International Conference on Geometry and Graphics* (pp. 1740-1750). Cham: Springer International Publishing.
- [7] Đurić, B., Trifunović, A., Čičević, S., Josić, A., & Stokić, I. (2018). Merenje emisije buke motornih vozila na teritoriji grada kragujevca. *Journal of Road and Traffic Engineering*, 64(1), 61-66.
- [8] Žunjić, A., Stojković, D., Čičević, S., Trifunović, A., & Xiao-Guang, Y. (2020). Influence of covid-19 virus on stress level in population groups with different status and characteristics of employment. *IETI Transactions on Ergonomics and Safety*, 4(1), 32-38.
- [9] Trifunović, A., Ivanišević, T., Čičević, S., Simović, S., Vukšić, V., & Slović, Ž. (2023). Do statistics show differences between distance estimations of 3D objects in the traffic environment using glances, side view mirrors, and camera display?. *Mathematics*, 11(5), 1258.
- [10] Ivanišević, T., Trifunović, A., Čičević, S., Pešić, D., Simović, S., Žunjić, A., ... & Manojlović, U. (2023). Analysis and determination of the lateral distance parameters of vehicles when overtaking an electric bicycle from the point of view of road safety. *Applied Sciences*, 13(3), 1621.

Analysis of the Level of Knowledge of Professional Drivers and Dispatchers in the Area of International Documentation for Transport and Traffic

Anđela Dinić

Academy of Professional Studies Sumadija, Kragujevac Department, Republic of Serbia

Kristina Stojiljković

Academy of Professional Studies Sumadija, Kragujevac Department, Republic of Serbia

Aleksandra Perišić

Academy of Professional Studies Sumadija, Kragujevac Department, Republic of Serbia

Tijana Ivanišević, M.Sc.

Academy of Professional Studies Sumadija, Kragujevac Department, Republic of Serbia

Abstract: This paper analyzes the level of knowledge of professional drivers and dispatchers regarding international transport documentation in Serbia. Numerous international organizations, such as ICC, IATA, UIC, IRU, WCO, and WTO, develop standards, procedures, and forms that enable the legal and proper transport of goods across borders. Familiarity with these documents is essential for avoiding issues during customs checks and the transport of specific or hazardous shipments. The research was conducted through an online survey, and the collected data were analyzed using Excel and SPSS software. The results indicate the level of preparedness of professionals to comply with international regulations, emphasizing the importance of proper documentation and knowledge of rules for safe and lawful international transport.

Keywords: Knowledge, Professional Drivers, Dispatchers, Transport, Documentation